

for Folkekirken, men ganske vist en anden Orden end den, vi hidtil have haft, saa længe Folkekirken alene bestemtes ved Sognegrænser og ved udvortes Foranstaltninger. Jeg ønsker, at Folkekirken skal ordnes gennem den størst mulige Frivillighed inden for Folkekirken, saaledes at alle de forskellige Retninger faa saa megen Frihed, at de selv kunne ordne sig, som de ville, Flertallene med deres Præster, og Mindretallene med deres, saaledes at Folkekirken kommer til at bestaa ikke af Sognemenigheder, men af frivillige Sammenslutninger af Mennesker, der ere trosenige. Thi jeg har den Tro, at der inden for Folkekirken under fri Former vil kunne udvikle sig et Trossamfund, som ikke falder sammen med den borgerlige Indretning, men som lever inden for den, og som i Tidens Løb, hvis det skulde komme til det, jeg ogsaa tror, det vil komme til, nemlig en Adskillelse mellem Kirke- og Stat, vil staa som en frivillig Menighed, der er vant til at styre sine egne Sager og derfor er i Stand til at staa paa egne Ben. Og det er slet ikke Utopier jeg her fremstiller, det er noget som allerede er i Gang i Folkekirken siden 1849, og specielt siden vi fik Sognebaandsløsningsloven, men som ingenlunde blot er kommet frem gennem Sognebaandsløsnings- og Valgmenighedsloven, men ogsaa gennem den frivillige Virksomhed, som f. Eks. Indre Mission har udført, og den Mængde af frivillige Sammenslutninger, den har afstedkommet i vort Land. Der er i vort Land mange frivillige Kredse inden for Folkekirken, og disse staa ikke saaledes, at de ikke kunne have noget med hinanden at gøre, tværtimod. Som enhver, der følger med vore kirkelige Forhold, ved, har der netop i de senere Aar mere og mere udviklet sig et frivilligt Arbejde mellem de forskellige aandelige Retninger inden for Folkekirken, og det er mit Haab, at naar der blot gives den fornødne Frihed til at organisere sig frivilligt inden for Folkekirken, skal der lidt efter lidt vokse et ret betydeligt frivilligt Samfund op inden for denne. Der er imidlertid en Grundforskel i Opfattelsen mellem den højtærede Minister og mig, skønt vi dog vistnok have det samme Formaal. Jeg tvivler nemlig ikke et Øjeblik om, at Ministeren ved sit Forslag har ønsket at fremme det kirkelige Liv inden for Folkekirken. Men han har ment, at den bedste Maade at gøre det paa, var, at vi lavede Organisationer og bestemte, hvorledes dette Liv skulde ordne sig. Den højtærede Minister har endvidere

ment, at den bedste Vej til at faa Fred mellem de religiøse Retninger var den, at indrette det saaledes, at de religiøse Retninger i Sognene blev tvungne til at arbejde sammen i Menighedsraadene. Han har ikke villet tvinge dem til at gaa i den samme Kirke, thi gennem Forslagene om Kirkernes Brug og om Valgmenigheder har han været i Overensstemmelse med den hidtil fulgte Udvikling: at Folk skulle kunne benytte den Præst, de helst ville. Men derimod har Ministeren foreslaet, at Flertal og Mindretal i Sognene skulle være sammen baade ved Valg af Menighedsraad og inden for dette, og at Præsten i Menighedsraadet altsaa skal arbejde sammen ogsaa med Valgmenighedens Medlemmer. Ministeren tror, at man ved saaledes at faa dem sammen vil skabe Fred imellem dem. Men min Opfattelse er den stik modsatte. Min Erfaring, og jeg synes, at hele Historiens Vidnesbyrd gaar i den Retning, er den, at i religiøse Spørgsmaal er det netop den sikre Vej til at faa Strid, at man tvinger de uensartede Elementer til at arbejde sammen, og at den sikre Vej til at faa Fred mellem dem er at lade hver faa Lov til at indrette sig, saaledes som de for deres egen Udviklings Skyld finde det bedst. Den højtærede Minister vilde sikkert, hvis hans Forslag gik igennem, komme til at gøre sørgelige Erfaringer om, at det saa langt fra vilde skabe Fred, at det tværtimod vilde skabe Ufred. Selvfølgelig ikke i skikkelige Sogne, hvor der ingen Modsætninger er hvor det er brave gammeldags Folk med gammeldags Guds frygt og Ærbødighed for det nedarvede. Der vil det kunne gaa let, thi der er der overhovedet ingen Vanskeligheder. Men hvor Modsætningerne staa skarpt, vil netop det at tvinge dem sammen i de samme Raad fremkalde den Strid, som den højtærede Minister ligesom jeg ønsker at undgaa. Jeg tror ikke som den højtærede Minister, at man kan fremme det kirkelige Liv ved saadanne Foranstaltninger, som her foreslaas. Jeg tror ikke, man kan lave kirkeligt Liv paa Maskine, og man vil i Virkeligheden ad denne Vej forsøge at faa det kirkelige Liv op gennem Love og Forordninger herfra. Ministeren mener, at man kan bygge en Kirkeforfatning paa Sognemenighedsraadene og derigennem faa en Forsamling frem, som er mere kirkelig end f. Eks. Danmarks Rigsdag. Det er ganske rigtigt, at der paa Danmarks Rigsdag er baade Grækere og Jøder. Men de ere kun faa, og fraregner man dem, vil i øvrigt en paa disse Menig-